

วิเคราะห์สาระสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสัญลักษณ์ของชาติไทย

ANALYZE THE ESSENCE OF CULTURAL ATTRACTIONS SYMBOLS OF THE THAI NATION

พระใบฎีกาอุทัย สุจินฺโธ (พิทักษ์หงส์สกุล)

Phrabaidika Uthai Sucinno (Pitakhongsakul)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

uthai.pitakhongsakul@gmail.com

บทคัดย่อ

วิเคราะห์สาระสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสัญลักษณ์ของชาติไทยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อคือ 1) เพื่อศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสัญลักษณ์ของชาติไทย 2) เพื่อวิเคราะห์สาระสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสัญลักษณ์ของชาติไทย โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย" คือกระบวนการท่องเที่ยวที่เน้นความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศไทย ซึ่งนักท่องเที่ยวได้ทำความรู้จักและเรียนรู้ประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และประเพณีของสถานที่ท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น และสร้างรายได้ที่ยั่งยืนแก่ชุมชน

ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นประมาณ 5 ด้าน ด้วยกัน ประกอบด้วย 1) ด้านพระพุทธศาสนา มีวัดวาอารามสวยงามทั่วประเทศ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาทั้งปี 2) ประเพณีสงกรานต์ เป็นที่รู้จักของคนทั่วโลกในการสาดน้ำปะแป้งกัน 3) มวยไทย เป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่นักท่องเที่ยวชอบได้แก่ การยืมและการไหว้ 4) การแต่งกาย เป็นอัตลักษณ์ของคนไทยที่ชาวต่างชาติชอบสวมใส่ และ 5) อาหาร เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ไม่ว่าจะไปไหนก็ตาม และอาหารไทยก็เป็นทีติดอกติดใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยเฉพาะ ต้มยำกุ้ง ที่เป็นที่รู้จักกันทั่วโลก จนกลายเป็นสัญลักษณ์ประจำชาติไปแล้ว

คำสำคัญ: สาระ. แหล่งท่องเที่ยว. วัฒนธรรม. สัญลักษณ์

Abstract

Analyze the essence of this symbolic cultural attraction of the Thai nation. There are two objectives: 1) to study the symbolic cultural tourism of the Thai nation; 2) to analyze the essence of the symbolic cultural tourism of the nation. by studying from relevant documents and research

The study found that

Cultural tourism in Thailand refers to a tourism process that emphasizes the cultural uniqueness of Thailand. Tourists experience and learn about the cultural heritage, history, arts, and traditions of the destination. Cultural tourism promotes environmental conservation and the preservation of local cultural identity while generating sustainable income for local communities.

Thailand has a distinctive culture that stands out in approximately five aspects. These include: 1) Buddhist culture with beautiful temples (Wat) scattered throughout the country, and various Buddhist customs and traditions observed throughout the year. 2) Songkran festival, known worldwide for its water splashing tradition. 3) Thai manners, a unique identity loved by tourists, encompassing smiles and the wai gesture. 4) Traditional Thai attire, appreciated by foreigners who enjoy wearing it. 5) Thai cuisine, an essential part of the experience, especially dishes like Tom Yum Goong, which has become a national symbol recognized globally.

Keywords: Essence. Tourist Attraction. Culture. Symbol

บทนำ

ในโลกปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมมนุษย์เป็นอย่างมาก ในบางประเทศอาจถือได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดกว่าได้องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ระบุว่าจำนวนนักท่องเที่ยวนานาชาติระหว่างปี พ.ศ. 2533 ถึง พ.ศ. 2538 เพิ่มขึ้นถึง 78 ล้านคน ในอัตราเฉลี่ยประมาณร้อยละ 4.7 ต่อปีและคาดการณ์ว่าจะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็น 937 ล้านคน ในปี พ.ศ.2553 จากการเดินทางท่องเที่ยวทุกภูมิภาค (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546: 18) ในหลายประเทศทั่วโลกได้ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากส่งผลให้อุตสาหกรรมด้านนี้เจริญเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง และกลายเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศ อย่างมหาศาลสำหรับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกก็เช่นกัน โดยเฉพาะประเทศไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมีอัตราสูงอย่างต่อเนื่องประเทศไทย

นับเป็นประเทศแรกในภูมิภาคนี้ที่ได้รับเริ่มโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการและฐานะสมาชิกของกลุ่มประเทศอาเซียนประเทศไทยจึงสามารถเสนอบริการที่รวมแหล่งท่องเที่ยวของสมาชิกในกลุ่ม หรือมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อผลประโยชน์ที่จะได้รับ เมื่อเกิดกระแสตื่นตัวด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนประกอบกับปัจจุบันนักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ และทำความเข้าใจกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นที่เป็นจุดหมายปลายทางเพิ่มมากขึ้นโดยมีความประสงค์ที่จะสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในท้องถิ่น หรือมีความนิยมการเดินทางเพื่อการศึกษามากกว่าในอดีต (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2546: 20)

วัฒนธรรมคือรูปแบบการดำรงชีวิตของกลุ่มคนหนึ่ง ๆ ซึ่งประกอบด้วยความเชื่อ ความคิด ประเพณี ภาษา ศิลปะ วิถีชีวิต และความรู้ความเชี่ยวชาญต่าง ๆ ซึ่งถูกสืบทอดและแบ่งปันต่อเนื่องจากช่วงเวลาหนึ่งไปยังอีกช่วงหนึ่งของการอยู่ร่วมกันของกลุ่มนี้ การสร้างวัฒนธรรมนั้นมักเกิดขึ้นเนื่องจากประสบการณ์ที่สะสมมากมายในการดำรงชีวิต และมีผลกระทบต่อการพัฒนาความคิดและพฤติกรรมของคนในกลุ่มเดียวกัน โดยทั้งนี้ วัฒนธรรมมีบทบาทที่สำคัญในการเชื่อมโยงคนในสังคมให้เกิดความร่วมมือ การสื่อสาร และความเข้าใจกันได้มากขึ้น

วัฒนธรรมสามารถเกิดขึ้นในระดับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมของชนชาติ ศูนย์กลางศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น ศาสนา และอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อตัวตนและตำแหน่งสังคมของคนในหมู่คนนั้น ๆ การศึกษาและการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมสามารถช่วยให้เราเข้าใจความแตกต่าง ความคล้ายคลึง และมุมมองของผู้คนในสังคมอื่น ๆ ได้มากขึ้น ทำให้เราสามารถสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกันเพื่อสร้างสังคมที่เสถียรและมีความสุขกันได้

นอกจากจะมีประโยชน์กับมนุษย์แล้ว ยังสร้างรายได้ให้กับส่วนรวมอีกด้วย ด้วยการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากมาย ประการนี้เองที่อาจจะทำให้สิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศเสื่อมเร็วกว่าเดิม เพราะฉะนั้น การพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยว คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คงสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคมที่ดี และประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวจะต้องเป็นไปอย่างรับผิดชอบ การท่องเที่ยวที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จะต้องเป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ป้องกันมลพิษและควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต กิจกรรมหรือกระบวนการที่ไม่กระทบกระเทือนต่อระบบนิเวศหรือวัฒนธรรม หรือจะเป็นการถืออย่างยิ่งหากการท่องเที่ยวนั้นเป็นไปเพื่อการศึกษาเรียนรู้เพื่อพัฒนาหรือเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวเสมือนหนึ่งนักท่องเที่ยวเป็นเจ้าของทรัพยากรนั้นๆ ทั้งนี้จิตสำนึกจะต้องเป็นจิตสำนึกเพื่อสร้างสรรค์เพื่อก่อประโยชน์ให้กับท้องถิ่น ประกอบกับการสร้างจิตสำนึกแก่ชุมชนให้เกิดความรักในพื้นที่ รักในธรรมชาติของท้องถิ่นและรู้ถึงประโยชน์อันจะได้รับจากการรักษาสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและชุมชนในระยะยาวสืบไป (สถาปนา กิตติกุล. ออนไลน์)

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เป็นผลมาจากธุรกิจการท่องเที่ยว คือจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ รวมทั้งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ในการให้ความเป็นธรรมแก่นักท่องเที่ยว มาตรฐานการให้บริการ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากปัญหาในหลายด้าน ทั้งในด้านกายภาพ เช่น ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปัญหาขยะและของเสีย ปัญหาภูมิทัศน์จากและบดบังทัศนียภาพที่สวยงาม ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาความปลอดภัยทางด้านทรัพย์สิน ร่างกาย และชีวิตของนักท่องเที่ยว และปัญหาในด้านจิตภาพ เช่น ปัญหาทางด้านวัฒนธรรมและสังคม ปัญหาความไม่รู้ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ปัญหาเรื่องพฤติกรรมส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้จะเป็นปัญหาที่จะหนักหน่วงมากขึ้นในอนาคต หากการจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบันยังไม่ได้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเหล่านี้ให้ทุเลาเบาบางลง

ดังนั้น การท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ จึงเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของคนในสังคมอย่างกว้างขวางเนื่องจากสังคมจะพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน คนในสังคมต้องร่วมมือร่วมใจกัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีจิตสำนึกที่จะบำเพ็ญตน ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม รักและหวงแหนทรัพยากรท้องถิ่น และสาธิตสมบัติของชุมชนเอง ในปัจจุบันสังคมไทยกำลังประสบปัญหามากมาย โดยเฉพาะทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นสินค้าหลักของการท่องเที่ยวที่มีความจำเป็นในอันที่จะดูแลรักษาไว้มิให้เสื่อมโทรม มีธรรมชาติที่สวยงาม มีวัฒนธรรมประจำชาติที่น่าภาคภูมิใจ เพื่อการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยือน ก่อให้เกิดมูลค่ามหาศาลทางเศรษฐกิจ เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ท้องถิ่น เป็นผลกำไรรายได้ที่มากมายมหาศาล แต่ไม่ควรมองแค่ผลประโยชน์เพียงแค่นั้น เพราะรากฐานสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในภาพรวม คือการปลูกจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นให้รักหวงแหน และชื่นชมในคุณค่าความงดงามแห่งมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สืบทอดมา เพื่อให้เกิดสำนึกแห่งความภาคภูมิใจ รับผิดชอบ และพร้อมที่จะดูแลรักษาสมบัติของแผ่นดินเหล่านั้นรวมทั้งการเฝ้าดูแลสอดส่องความปลอดภัยและความปลอดภัยของผู้เข้ามาท่องเที่ยว ในฐานะแขกผู้มาเยี่ยมเยือนของบ้านและประเทศ ด้วยเหตุดังนั้นการปลูกจิตสำนึกสาธารณะ จึงมีความจำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องช่วยกันส่งเสริมให้เมืองไทยนักท่องเที่ยวมาอยู่ รวมทั้งให้ผู้ท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมเยือนได้สำเหนียกและเห็นคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยวของประเทศไทยและเพื่อให้ทรัพยากรท่องเที่ยวของประเทศไทยทรงคุณค่าและคงความสวยงามไว้อย่างยั่งยืน

ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั่วทุกภาคของประเทศไทยมีวิถีชีวิตเป็นของตนเอง มีขนบธรรมเนียม มีวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตนเอง เอกลักษณ์เฉพาะแต่ละพื้นที่ จึงทำให้การท่องเที่ยวในประเทศเป็นที่น่าสนใจ เพราะปัจจุบันสื่อออนไลน์เข้ามามีบทบาทมากในการประชาสัมพันธ์ ทำให้นักท่องเที่ยวอยากไปเยี่ยมเยือนสถานที่แห่งนั้น วัฒนธรรมแต่ละพื้นที่นั้น อาจจะเป็นเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ประจำพื้นที่เท่านั้น ซึ่งส่วนที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประจำชาติไทยนั้น มีไม่กี่อย่าง เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยจึงอยากจะศึกษาวิเคราะห์สาระัตถะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย เพื่อเป็นการหาองค์ความรู้เฉพาะและเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านงานวิจัยด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสัญลักษณ์ของชาติไทย 2) เพื่อวิเคราะห์สาระสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสัญลักษณ์ของชาติไทย

การทบทวนวรรณกรรม

ถนอมจิต คงจิตต์งาม (2555: 6-10) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ดาสต้า สตอรี ว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ทำรายได้ให้มากมาย แต่ขณะเดียวกันได้ส่งผลกระทบในด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม จนอัตลักษณ์ของท้องถิ่นหรือชุมชนได้ถูกทำลายไป ดังนั้น การสร้างความเข้าใจในกระบวนการท่องเที่ยวที่เป็นแนวคิดใหม่ พร้อมใส่ใจสิ่งแวดล้อมจึงได้แพร่หลายมากขึ้น เพราะการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของมลภาวะอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงจำเป็นต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อยังคงรักษาฐานด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกแก่ชุมชนผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยวให้ร่วมกันตระหนักถึงคุณค่าในการท่องเที่ยวที่ร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

พิไล จิรไกรศิริ และคณะ (2553: 5-6) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ช่วงหนึ่งของชีวิตที่งดงามบนเส้นทางบุญทั่วไทย กล่าวว่า ชุมชนมีศักยภาพที่เข้มแข็งในด้านคุณธรรม มีพลังขับเคลื่อนทั้งบ้าน วัดโรงเรียน มีส่วนในการพัฒนาชุมชนคุณธรรมให้มีบทบาทต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีมิติที่ขับเคลื่อนคุณธรรมในด้านดังต่อไปนี้ 1) บ้าน วัดและโรงเรียน เป็นพลังขับเคลื่อนร่วมกันเพื่อเป็นสังคมที่มีคุณธรรม 2) ประชากรที่มีคุณธรรมมีหลักธรรมตามศาสนา มีจิตเมตตาต่อนักท่องเที่ยว ไม่เอารัดเอาเปรียบต่อนักท่องเที่ยว และมีความเอื้ออาทร 3) สถาบันหลักของไทย คือ สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ 4) องค์ประกอบสังคมคุณธรรม คือ คน ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสังคม

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2550: 20) ได้ให้ความหมายคำว่า วัฒนธรรม เป็นคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต แปลว่า ธรรม เป็นต้นเหตุให้เจริญ หรือธรรมคือความเจริญมีใช้เป็นหลักฐานทางราชการ ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2543 เรียกว่าพระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2543 กับฉบับที่ 2 เมื่อพุทธศักราช 2485

สุพัตรา สุภาพ (2528: 25-27) ได้ให้ความหมายคำว่า วัฒนธรรม มีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นแบบแผนในความคิดและการกระทำ ที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการในการปฏิบัติ การจัดระเบียบตลอดจนความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการควบคุม และใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ คำว่า วัฒนธรรม ตามที่กล่าวมาเป็นคำสมาสระหว่างภาษาบาลีกับสันสกฤต เพราะคำว่า วัฒนธรรม มาจากคำบาลีว่า วชฺสฺยณ ซึ่งแปลว่า เจริญ งอกงาม ส่วนคำว่า ธรรม มาจากภาษาสันสกฤตว่า ธรรม (ใช้ในรูปภาษาไทย-ธรรม) เขียนตาม รูปบาลีล้วน ๆ คือ “วชฺสยณมม” หมายถึง ความดี ซึ่งหากแปลตามรากศัพท์คือ สภาพ อันเป็นความเจริญงอก

งาม หรือลักษณะที่แสดงความเจริญงอกงามนอกจากนี้ คำว่า วัฒนธรรมตรงกับภาษาอังกฤษว่า Culture และ คำว่า Culture นี้มีที่มาจากภาษาฝรั่งเศส โดยฝรั่งเศสเองเอามาจากภาษาละติน คือ Cultura อีกต่อหนึ่งใน หนังสือ Encyclopedia of Social Science หน้า 621 ได้อธิบายคำว่า วัฒนธรรม (Culture) ว่า เป็นคำที่ใช้ ในวิชามานุษยวิทยาสมัยใหม่ (Modern Anthropology) และในทางด้านสังคมศาสตร์ (Social Sciences) หมายถึง มรดกของสังคม (Social Heritage) เป็นลักษณะเฉพาะในการดำรงชีวิต ของกลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกัน และได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เจริญตามยุคสมัย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539: 10) ได้ให้ความหมายของ “การท่องเที่ยว” (tourism) ว่าเป็น คำที่มีความหมายกว้างขวางครอบคลุมการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การเล่นกีฬา การติดต่อธุรกิจ ตลอดจนเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง อาจกำหนดได้โดยเงื่อนไข 3 ประการ คือ 1) เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยัง สถานที่อื่นเป็นการชั่วคราว 2) เดินทางด้วยความสมัครใจ 3) เดินทางด้วยจุดประสงค์ใดๆ ที่ไม่ใช่เพื่อการ ประกอบอาชีพหรือหารายได้

สุกานดา พองย้อย (2546: 16) ได้ให้ความหมาย “การท่องเที่ยว” หมายถึง การเดินทางด้วยความ สมัครใจจากถิ่นที่อยู่อาศัยไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ความบันเทิง เยี่ยมญาติ หรือศึกษาหาความรู้ แต่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่ง หรือไปพำนักเป็นการถาวร การ ท่องเที่ยว คือ พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์มากมายหลายมิติ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนผู้ เป็นเจ้าของบ้าน นักท่องเที่ยว ธุรกิจท่องเที่ยว และรัฐบาล โดยกิจกรรมที่สนับสนุนเป็นอุตสาหกรรมบริการ หลายสาขาที่มาผสมผสานกันตามกระบวนการสร้างแรงจูงใจและการต้อนรับ

พระครูสุจินเขมคุณ เขมาภิรโต (ฤทธิ์แคล้ว) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาคุณค่าประเพณี สงกรานต์ที่มีต่อชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านใหม่สุขเกษม อำเภองาวไทรลราช จังหวัดสุโขทัย” พบว่า ประเพณี สงกรานต์ถือเป็นประเพณีที่เนื่องด้วยพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์รวมการแสดงออกทางกายกรรม วาจากรรม มโนกรรมทั้งดงาม สร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี มีประวัติและพัฒนาการมาจากประเพณีการเล่นในฤดูแล้ง หลังจากฤดูการเก็บเกี่ยวผลผลิตกิจกรรม ตรงกับวันที่13-14-15 เมษายน ทุกปี เป็นประเพณีประจำเดือนห้า ของฮีสลิสสองเดือนไทย ประเพณีนี้มีคุณค่าประโยชน์มากมาย เนื่องจากสร้างความมีระเบียบวินัยจากปัญหา จริยธรรม 3 ราศีของกบิลพรหมที่ทลายปัญหากับธรรมบาลกุมาร จะสอนให้มีจริยธรรมในตัวเอง มีกิจกรรมละ เล่นที่สร้างความรักระหว่างครอบครัว ญาติพี่น้อง มิตรสหาย ศาสนา มีกิจกรรมปรีศนาธรรม เช่น ผีตาโขน สื่อ ถึงความมีสติ ไม่ประมาท กิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ สื่อถึงความเคารพนับถือยกไว้ในฐานะบูชา กิจกรรมสง ร่น้ำพระสงฆ์ สื่อถึงสร้างความร่มเย็น ความบริสุทธิ์ใจ กิจกรรมก่อเจดีย์ทราย สื่อถึงการทดแทนบาปที่เมืตทราย ติดเท้าเราออกนอกวัด ประเพณีสงกรานต์นี้ถือเป็นวันสำคัญและโอกาสที่ดีมากมายของชาติไทย คือให้มีวัน ครอบครั้ว วันผู้สูงอายุ วันขึ้นปีใหม่ของไทย วันรวมญาติ วันกตัญญู วันทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว วันให้อภัยแก่กันและกัน วันประมงแห่งชาติ

จุฑาภรณ์ หินชูย (2557: 55-57) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธธรณีสัณฐานวัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่า สภาพการดำเนินงานกิจกรรมของวัดประชาคมวนาราม มีการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมน้อยระหว่างคณะกรรมการของวัดและบุคคลภายนอก มีสถานที่ปฏิบัติธรรมและกิจกรรมที่ส่งเสริมพุทธศาสนา มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคที่ยังไม่ได้มาตรฐาน ช่วงเทศกาลที่อาจไม่เพียงพอในด้านการบริหาร ป้ายสื่อความหมายยังไม่ชัดเจน ขาดความมีอัตลักษณ์และไม่ดึงดูดใจ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธยังขาดความต่อเนื่อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ประสานงานหรือปรับการดำเนินงานให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ด ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ทั้งองค์กรเอกชนและหน่วยงานของรัฐในการวางแผน การตัดสินใจ งานวิจัยมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ คือ สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธในชุมชน คือ ระหว่างหน่วยงานภาครัฐบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อร่วมกันส่งเสริมกิจกรรมในทุกวันสำคัญทางพุทธศาสนา ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ด พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปได้รู้จักมากขึ้น

ภูริวัจน์ เดชอุ่ม (2556: 331-366) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : กรอบแนวคิดสู่แนวทางปฏิบัติสำหรับประเทศไทย” พบว่า องค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบันและความเป็นไปได้สำหรับการท่องเที่ยวยุคใหม่ที่เป็นลักษณะการสร้างสรรค์ โดยให้สอดคล้องกับบริบทของการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม มีกระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การค้นหาอัตลักษณ์และคุณค่าของวัฒนธรรม 2) การสร้างความโดดเด่นและความแตกต่าง 3) การรู้ความต้องการของตลาด 4) การเสริมสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 5) การปรับเปลี่ยนกลวิธีในการพัฒนาการตลาด

จิรนนท์ ทองสมักร (2556: 91-104) ได้ศึกษาเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” ผลการศึกษาได้สรุปว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องประกอบไปด้วยเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หากมีการพัฒนาอย่างเหมาะสมจะสามารถเอื้อประโยชน์ต่อกระบวนการสร้างจิตสำนึกให้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการธุรกิจร่วมกันรักษาสมดุลของทรัพยากรท้องถิ่น ให้เกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์บนพื้นฐานของการเป็นท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์สามารถสร้างงาน และรายได้แก่ชุมชนในทุกภาคส่วนของเศรษฐกิจชุมชน และตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในปัจจุบันและอนาคต

งานวิจัยทั้งหมดนี้ เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นการทบทวนทางด้านจิตสำนึกทั่ว ๆ ไป แต่การสร้างจิตสำนึกสาธารณะเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น ยังไม่ปรากฏชัดมาก

นัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงอยากรจะนำหลักพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการรณรงค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องนี้ จะใช้แนวทางและวิธีการในการดำเนินการวิจัยที่สำคัญ ดังนี้

การวิจัยเชิงเอกสาร (Qualitative Research)

โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา ค้นคว้าและ เก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยตามลำดับ ข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ เอกสารวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ หนังสือ บทความ งานวิจัย รวมถึงสื่อออนไลน์ต่างๆ

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research)

โดยจัดลำดับข้อมูลตามขั้นตอนที่ค้นคว้ามาให้ความสัมพันธ์กับเนื้อหาให้เป็นระบบแล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาศึกษาวิเคราะห์ ด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) การตีความ (Interpretation) การสังเคราะห์ (Synthesis) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis) เพื่อนำไปสรุปผลนำเสนอเป็นผลงานวิชาการต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์สารัตถะของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสัญลักษณ์ของชาติไทย” มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อคือ 1) เพื่อศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสัญลักษณ์ของชาติไทย 2) เพื่อวิเคราะห์สารัตถะของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสัญลักษณ์ของชาติไทย สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์รายข้อดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสัญลักษณ์ของชาติไทย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 นั้น เป็นการศึกษาข้อมูลทั้งที่เป็นแนวคิดและทฤษฎี ทั้งที่เป็นงานวิจัยของการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมในสังคมไทย ซึ่งสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เกิด การสร้างงานให้กับประชาชนและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ อีกทั้งยังส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ โดยอาศัยการพัฒนาการดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดเชิงรุก และการพัฒนาการดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจ

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพัฒนาจิตและปัญญา โดยการสร้างพัฒนาฟื้นฟูและ เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ ได้แก่ การส่งเสริมเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงศาสนสถาน ศาสนวัตถุ และพุทธศิลป์ ที่ควรค่าแก่การเคารพบูชา การส่งเสริม สร้างความรู้ ความเข้าใจวัฒนธรรมและความเชื่อความศรัทธาเชิงพุทธ จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมให้ถูกทางสำหรับชาวพุทธ จัดกิจกรรมและส่งเสริมการเป็นเจ้าภาพงานสำคัญทางพระพุทธศาสนาโลกอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐและภาคเอกชนร่วมมือกัน สร้าง เสริมภาพลักษณ์ ให้เกิดจริยธรรมตามแนว ปฏิบัติเชิงพุทธ

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงรุก ทั้งในและต่างประเทศ เช่น ส่งเสริมภาพลักษณ์ให้แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยได้มาตรฐานและมี คุณภาพ เสนอขายสินค้าใหม่ทางการท่องเที่ยว เช่น สปา สร้างการท่องเที่ยวเน้นเชิงคุณภาพ กำหนดจุดขายเอกลักษณ์ ของประเทศไทย การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จัดทำข้อตกลงด้านความร่วมมือการท่องเที่ยวกับ กลุ่มประเทศยุโรป ตะวันตก ยุโรป ตะวันออก เอเชีย แอฟริกา โอเชียเนีย และกลุ่มประเทศอาเซียน ดำเนินการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องภายใต้กรอบของความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน การส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมตามแต่ละภาคของไทย ภาครัฐและเอกชน จัดทำรายการการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว

2. ความหมายและความสำคัญของวัฒนธรรม

ความหมายของวัฒนธรรม วัฒนธรรมคือรูปแบบการดำรงชีวิตของกลุ่มคนหนึ่ง ๆ ซึ่งประกอบด้วย ความเชื่อ ความคิด ประเพณี ภาษา ศิลปะ วิถีชีวิต และความรู้ความเชี่ยวชาญต่าง ๆ ซึ่งถูกสืบทอดและแบ่งปันต่อเนื่องจากช่วงเวลาหนึ่งไปยังอีกช่วงหนึ่งของการอยู่ร่วมกันของกลุ่มนี้

ความสำคัญของวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นตัวแทนของความเป็นเอกลักษณ์และความเป็นตัวตนของกลุ่มคน มันช่วยกำหนดและเสริมสร้างเอกลักษณ์และสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่เราเป็นส่วนหนึ่งของมัน มีบทบาทที่สำคัญในการสืบทอดความรู้และประสบการณ์ที่สะสมมาภายในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะในเรื่องของภาษา ประเพณี และประวัติศาสตร์ ช่วยให้เกิดความเข้าใจ ความร่วมมือ และความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม มันสร้างสัมพันธ์และความสัมพันธ์ระหว่างกัน ช่วยให้เรา มีความรู้สึทางศิลปะ ความสวยงาม และความเข้าใจในเรื่องราวและตัวตนของคนในสังคม การมีความเข้าใจและเคารพกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายนี้ ช่วยสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม และเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและความสงบสุขครบถ้วน

วัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและมีบทบาทที่สำคัญในการก่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์ ความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม มันเป็นตัวแทนของความรู้ ประสบการณ์ และภูมิปัญญาที่ถูกสืบทอดจากก่อนหน้านี้ไปยังรุ่นต่อไป และเสริมสร้างความเข้าใจในความหลากหลายและความเป็นอยู่ของคนในสังคมและประเทศต่างๆ

3. แนวคิดและที่มาของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นผลมาจากกระบวนการและประสบการณ์ทางทางวัฒนธรรมของกลุ่มคน มีลักษณะเป็นรูปแบบการดำรงชีวิต ความเชื่อ ประเพณี ภาษา ศิลปะ วิถีชีวิต และความรู้ที่ถูกสืบทอดและพัฒนาขึ้นในชุมชนและสังคมต่าง ๆ แนวคิดของวัฒนธรรมเกิดจากการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมที่คนในกลุ่มเจอเจ้าของขึ้นมา โดยที่คนในกลุ่มจะแสดงพฤติกรรมและการกระทำที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมนั้น การสร้างวัฒนธรรมเกิดจากกระบวนการตอบสนองและปรับตัวของกลุ่มคนต่อสภาพแวดล้อม การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันภายในกลุ่ม และการสืบทอดความรู้และประสบการณ์ในกลุ่มนั้น ๆ

วัฒนธรรมมีต้นกำเนิดจากการสืบทอดความรู้และประสบการณ์จากพ่อแม่แม่ดก่อนหน้าที่มีบทบาทในการสร้างและพัฒนาวัฒนธรรม โดยมีการสืบทอดผ่านพ่อแม่สู่ลูกหลานผ่านกระบวนการสอนและการอยู่ร่วมกัน สภาพแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมที่คนในกลุ่มพบเจอมีผลกระทบต่อการสร้างวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น สภาพภูมิภาค สภาพภูมิอากาศ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น การมีกลุ่มคนต่างชนิดที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม การสื่อสารกับกลุ่มอื่น ๆ และประสบการณ์การเข้าใกล้กับกลุ่มอื่น ๆ ประสบการณ์ที่ควบคู่กับสภาพแวดล้อมเหล่านี้จะกระตุ้นความคิด การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา การสร้างสรรค์ และความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคน

4. พัฒนาการวัฒนธรรมไทยในสมัยต่างๆ

สมัยล้านนา สมัยล้านนาเป็นช่วงเวลาที่วัฒนธรรมไทยก่อตั้งขึ้นเริ่มต้นจากการตั้งโบราณสถานต่าง ๆ และการเจริญเติบโตของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นี้ มีการสร้างเมืองเมืองหลวงในระหว่างสมัยล้านนา เช่น เมืองหมอกแคและเมืองศรีสัชนาลัย

สมัยสุโขทัย สมัยสุโขทัยเป็นสมัยที่มีการก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัยขึ้น ซึ่งเป็นอาณาจักรที่มีอิทธิพลกว้างขวาง ประกอบด้วยพระบาท ราชวงศ์ และทำนองการบริหารราชการ วัฒนธรรมในสมัยนี้มีการรับมรดกและถ่ายทอดความรู้จากสมัยล้านนา มีการพัฒนาศิลปะ ศาสนา และวัฒนธรรมของคนไทยต่อไป

สมัยอยุธยา สมัยอยุธยาเป็นสมัยที่อาณาจักรอยุธยาครองส่วนใหญ่ของภูมิภาคในประเทศไทยในสมัยนั้น มีการสร้างเมืองเมืองหลวงอยุธยาให้เจริญเติบโตและเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมและศิลปะ มีการรับมรดกและถ่ายทอดวัฒนธรรมที่เจริญก่อนหน้านี้ มีการสร้างวัดและทำนองทางศาสนาที่เกิดขึ้นต่อเนื่อง

สมัยธนบุรี สมัยธนบุรีเป็นช่วงเวลาที่เกิดความวุ่นวายและขัดแย้งในส่วนใหญ่ของอาณาจักรอยุธยา และมีการต่อสู้กับสัมพันธมิตรต่างชาติ วัฒนธรรมในสมัยนี้ยังคงมีการรับมรดกและร่วมรับมรดกจากสมัยอยุธยา มีการพัฒนาวัฒนธรรมทางศิลปะและวิถีชีวิตต่อไป

สมัยรัตนโกสินทร์ สมัยรัตนโกสินทร์เป็นช่วงเวลาที่เกิดการปฏิรูปทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในประเทศไทย โดยมีพระมหากษัตริย์รัตนโกสินทร์ในฐานะกษัตริย์แห่งอาณาจักรรัตนโกสินทร์ วัฒนธรรมในสมัยนี้ได้รับความกระตุ้นและการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม ศิลปะ วิทยาศาสตร์ และการศึกษา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สารัตถะของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสัญลักษณ์ของชาติไทย

สารัตถะของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสัญลักษณ์ของชาติไทย ผู้วิจัยได้เลือกวัฒนธรรมที่เป็นสัญลักษณ์ของชาติไทย 5 ด้านด้วยกัน ประกอบด้วย

1. ด้านพระพุทธศาสนา

ประเทศไทยขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา ที่ทั่วทั้งโลกที่รู้จักประเทศไทยก็จะเข้าใจกันแบบนั้น พระพุทธศาสนาจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งชาติไทย ที่เมื่อพูดถึงประเทศไทยแล้ว ต้องนึกถึงวัดวาอารามต่าง ๆ โดยเฉพาะวัดสำคัญๆ ทั้งในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด

ทั้งนี้ เพราะพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญควบคู่กับสังคมมนุษย์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ไม่ว่า สังคมของชนชาติใด หรือภาษาใด เพราะศาสนาเป็นสิ่งที่มากับชีวิตมนุษย์ทุกคน และมีความ สัมพันธ์ ต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคมมนุษย์เป็นอย่างมาก เนื่องจากศาสนา เป็นสื่อระหว่าง มนุษย์กับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ฉะนั้นศาสนาจึงเป็นที่รวมของความ เคารพนับถือสูงสุดของมนุษย์เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจ และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อให้ เข้าถึงสิ่งสูงสุดตามอุดมการณ์หรือความเชื่อถือนั้น ๆ และศาสนาเป็นสิ่งที่มียุทธศาสตร์ต่อการสร้าง สรรค์วัฒนธรรมด้านอื่น ๆ แทบทุกด้าน เช่น วัฒนธรรมทางการเมืองการปกครองเศรษฐกิจ ศิลปกรรม วรรณกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ

2. ด้านประเพณีวันสงกรานต์

ประเพณีสงกรานต์ มีความเป็นประเพณีประจำชาติ และความเป็นประเพณีท้องถิ่นพร้อมกันไปในตัวของมันเองเนื่องจากไม่ว่าชาวไทยภาคเหนือ อีสาน กลาง และใต้ก็ตาม เมื่อถึงวันที่ 13.14.15 เมษายนของทุกปี ก็ปฏิบัติประเพณีสงกรานต์ไปกันตามทุกภูมิภาค โดยมีองค์ประกอบส่วนร่วม เช่น การทำบุญ สรงน้ำพระ รดน้ำผู้ใหญ่ แต่ในขณะเดียวกันก็มีรายละเอียดปลีกย่อยที่ถือปฏิบัติแตกต่างกันไปบ้างแล้วแต่ท้องถิ่น ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาพทางสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นที่เปลี่ยนไป เพราะฉะนั้น เมื่อศึกษาประเพณีสงกรานต์ จำเป็นที่จะพิจารณาลักษณะรูปแบบต่างๆ ที่แสดงออกด้วยเอกลักษณ์ของความเป็นท้องถิ่นเข้าด้วยกัน และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นโดยใช้ประเพณีสงกรานต์เป็นสื่อกลาง เพื่อให้เห็นพัฒนาการที่ชัดเจน ในส่วนเชิงคุณค่าของงานประเพณีสงกรานต์ในรูปการท่องเที่ยวแล้วถือได้ว่างานประเพณีสงกรานต์เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีส่วนส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ ถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบวัฒนธรรมประเพณี เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ช่วยให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจและช่วยโฆษณาประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของท้องถิ่นอีกด้วยในเชิงเศรษฐกิจนั้น จะก่อให้เกิดรายได้เข้าเขตพื้นที่นี้เป็นจำนวนมาก เป็นประเพณีเศรษฐกิจก็ว่าได้ เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากกิจกรรมประเภทอื่น ๆ เป็นตัวช่วยเร่งให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามมาด้วย โดยเฉพาะการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นสื่อที่จะแสดงออกถึงเอกลักษณ์

สงกรานต์ ว่าโดยคุณค่าทางพุทธศึกษาแล้ว ทำให้ทราบว่า เป็นแหล่งจริยธรรมความรู้ภูมิปัญญาตะวันออก มีจุดเริ่มต้นจากการทำเทวดาพลี หนึ่งในพิธีกรรม 5 อย่างปรากฏในพระไตรปิฎก มีการปฏิบัติมาถึง

ปัจจุบันนี้ มีประเพณีแสดงออกกันตามคติเทศกาลสงกรานต์ 6 ประการ คือ 1) กิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ 2) กิจกรรมปล่อยนกปล่อยปลา 3) กิจกรรมสงฆ์น้ำพระพุทธรูป พร้อมกับสงฆ์น้ำพระสงฆ์ 4) กิจกรรมก่อเจดีย์ทราย โดยหนุ่มสาวจะนำดินทรายมาคนละชั้นแล้วก่อเป็นเจดีย์ไว้ 4 ทิศ 5) กิจกรรมสร้างไม้ค้ำยันต้นโพ โดยมีความเชื่อว่าตนจะมั่นคงแข็งแรง ไม่เจ็บไม่ป่วยไข้ 6) การประกวดนางสงกรานต์ คุณค่าของประเพณีสงกรานต์เป็นการจัดกิจกรรมเสริมคุณค่าต่อครอบครัว สร้างคุณค่าต่อชุมชน สร้างคุณค่าต่อสังคม และสร้างคุณค่าต่อศาสนา

3. ด้านการยิ้มและการไหว้

มารยาทไทย ถือเป็นเอกลักษณ์ของชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งอีกประการหนึ่งควบคู่กับสังคมไทยตลอดมา และผู้ที่มีมารยาทย่อมอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งในปัจจุบันเยาวชนในสังคมไทยส่วนมากมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นเพื่อเป็นการสืบสานวัฒนธรรมอันดีงาม ที่สืบทอดและปฏิบัติกันมาแต่โบราณให้คงอยู่ โรงเรียนเทศบาลเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เทศบาลนครแม่สอด จึงได้จัดโครงการส่งเสริมมารยาทไทย ซึ่งจะเป็นโครงการปลูกฝังมารยาทที่ดีเพื่อให้นักเรียนฝึกปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม และเป็นเรื่องที่ดีที่จะได้ปลูกฝังในเด็กให้มีความรัก ให้เข้าใจในศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรมของไทย เพื่อให้นักเรียนได้อนุรักษ์และรักษาวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ตลอดไป

มารยาทไทย คือ กิริยา วาจาต่างๆ เช่น การยืน การเดิน การนั่ง การนอน การรับของส่งของ การทำความเคารพ การแสดงกิริยาอาการ การรับประทานอาหาร การให้และรับบริการ การทักทาย การสนทนา การใช้คำพูด การฟัง การใช้เครื่องมือสื่อสาร รวมทั้งการประพฤติปฏิบัติในพิธีการต่างๆ ที่สุภาพเรียบร้อยที่บุคคลพึงปฏิบัติในสังคมโดยมีระเบียบแบบแผนอันเหมาะสมตามกาลเทศะ และถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของคนไทย

ลักษณะเฉพาะของมารยาทไทย ที่แสดงถึงวัฒนธรรมของชาติ และเป็นการแสดงออกต่อผู้อื่นที่นุ่มนวล ความเป็นระเบียบแบบแผน มีกาลเทศะ คือ สุภาพอ่อนน้อม เคารพพระบออาวโส มีกิริยาวาจาคำลงท้ายเฉพาะ มีการยืน เดิน นั่ง ที่ต่างบรรยากาศ มีการแสดงความเคารพ การทักทายการใช้วาจา การแสดงความคิดเห็น

คุณค่าของมารยาทไทย เรื่องของมารยาทนั้น ยังมักเข้าใจกันว่าเป็นเรื่องวิธีการเข้าสังคม ปรับตัวให้เข้ากับหมู่คณะเพื่อความเป็นระเบียบ เพื่อความงดงามน่าดู ความจริงแล้วมารยาทเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ โดยเฉพาะวัฒนธรรมของไทย ซึ่งส่วนหนึ่ง มาจากสังคมเกษตรกรรม และอีกส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาต่างๆ ทั้งศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ คนไทยได้รับการยกย่องจากชาวต่างชาติมาช้านานว่า เป็นผู้ที่มีมารยาทอ่อนโยน นุ่มนวล น่ารัก

4. ด้านการแต่งกาย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีมรดกทางวัฒนธรรมประจำชาติที่เป็นของตนเองมาเป็นระยะเวลายาวนาน ไม่ว่าจะเป็นศิลปะไทย มารยาทไทย ภาษาไทย อาหารไทย และชุดประจำชาติไทยสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้

ล้วนมีคุณค่า มีความงดงามบ่งบอกถึงเอกลักษณ์แห่งความเป็น “ไทย” ที่นำความภาคภูมิใจมาสู่คนในชาติ การแต่งกายของไทยโดยเฉพาะในยุครัตนโกสินทร์ซึ่งมีอายุยาวนานมากกว่า 200 ปีนั้น ได้มีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับ นับตั้งแต่ยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น ตอนกลาง ยุคเริ่มการติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศ ยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง หรือ ยุค “มาลानาไทย” และ จนปัจจุบัน “ยุคแห่งเทคโนโลยีข่าวสาร” แต่ละยุคสมัยล้วนมีรูปแบบการแต่งกายที่เป็นของตนเองซึ่งไม่อาจสรุปได้ว่า แบบใดยุคใดจะดีกว่า หรือ ดีที่สุด เพราะวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรม ล้วนต้องมีการปรับเปลี่ยนบูรณาการไปตามสิ่งแวดล้อมของสังคมแล้วแต่สมาชิกของสังคมจะคัดสรรสิ่งที่พอเหมาะพอควรสำหรับตน พอควรแก่โอกาส สถานที่และกาลเทศะ

5. ด้านอาหาร

อาหารไทย เป็นอาหารประจำของประเทศไทย ที่มีการสั่งสมและถ่ายทอดมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จนเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ ถือได้ว่าอาหารไทยเป็นวัฒนธรรมประจำชาติที่สำคัญของประเทศไทย อาหารที่ขึ้นชื่อที่สุดของคนไทย คือ น้ำพริกปลาทุ พร้อมกับเครื่องเคียงที่จัดมาเป็นชุด

อาหารไทยดั้งเดิมแบ่งออกอย่างหลวม ๆ เป็นสี่ประเภท: ต้ม, ยำ, ตำ และแกง ส่วนการทำอาหารแบบทอด ผัด และนึ่ง มีที่มาจากการทำอาหารแบบจีน ใน พ.ศ. 2560 มีอาหารไทยบางส่วนถูกบรรจุลงใน “50 อาหารที่อร่อยที่สุดในโลก” ซึ่งเป็นโพลออนไลน์จากผู้คน 35.000 คนทั่วโลก โดยซีเอ็นเอ็นแตรเวล ผลปรากฏว่า อาหารไทยติดหลายอันดับ ได้แก่ ต้มยำกุ้ง (อันดับที่ 4), ผัดไทย (อันดับที่ 5), ส้มตำ (อันดับที่ 6), แกงมัสมั่น (อันดับที่ 10), แกงเขียวหวาน (อันดับที่ 19), ข้าวผัดไทย (อันดับที่ 24) และน้ำตกหมู (อันดับที่ 36)

ปัจจุบันต้มยำกุ้งถือเป็นอัตลักษณ์แห่งอาหารไทยไปแล้ว ถ้านึกถึงอาหารไทยอย่างแรกที่ชาวต่างชาติจะเอ่ยถึง ก็คือ ต้มยำกุ้ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์และสืบสานสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย
2. ส่งเสริมการตลาดและการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับสัญลักษณ์ท่องเที่ยวของประเทศไทย
3. สร้างมาตรฐานคุณภาพในการบริการและเพิ่มความสะอาดสบายให้กับนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. สำรวจและวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสัญลักษณ์ของประเทศไทย
2. ผลกระทบของสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการท่องเที่ยว
3. การส่งเสริมและอนุรักษ์สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2546). *รายงานประจำปี 2546*. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2539). *การพัฒนาท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- จุฑาภรณ์ หินชุย และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2557). “แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ: กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จัหวัดร้อยเอ็ด”. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทย นานาชาติ*. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1: 55-57.
- จิรนนท์ ทองสมัคร. (2556). “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม: 91-104.
- ณอมจิต คงจิตงาม. (2555). *ดาสต้า สตอรี่*. กรุงเทพมหานคร: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.
- พระครูสุจินชมคุณ เขมาภิรโต (ฤทธิ์แคล้ว). (2561). “ศึกษาคคุณค่าประเพณีสงกรานต์ที่มีต่อชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านใหม่สุขเกษม อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิไล จิรไกรศิริ และคณะ. (2553). *ช่วงหนึ่งของชีวิตที่งดงามบนเส้นทางบุญทั่วไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภูริวัจน์ เดชอุ่ม. (2556). “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : กรอบแนวคิดสู่แนวทางปฏิบัติสำหรับประเทศไทย”. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย*. ปีที่ 33 ฉบับที่ 2: 331-366.
- สถาปนา กิตติกุล. *เส้นทางท่องเที่ยวภูมิทัศน์เชิงนิเวศน์ กรณีศึกษาทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1096 จังหวัดเชียงใหม่*. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล: http://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG4650021. [24 เมษายน 2566].
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2550). *พระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2543*. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สุพัตรา สุภาพ. (2528). *วัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สุกานดา ฟองย้อย. (2546). *การท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.